

**POZIOM POZAPRZYRODNICZYCH UWARUNKOWAŃ
RENTY POŁOŻENIA OBSZARÓW WIEJSKICH
POMORZA ŚRODKOWEGO**

Natalia Bartkowiak, Luiza Ossowska

Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

Abstrakt. W artykule zaprezentowano pozaprzyrodnicze uwarunkowania renty położenia obszarów wiejskich Pomorza Środkowego. Aby ocenić poziom renty położenia, posłużono się metodą syntetycznego miernika rozwoju Hellwiga. W wyniku analizy badany region podzielono na cztery klasy obrazujące zróżnicowanie poziomu uwarunkowań pozaprzyrodniczych.

Słowa kluczowe: renta położenia, Pomorze Środkowe, obszary wiejskie, klasyfikacja

WSTĘP

Niewątpliwie obszary wiejskie Pomorza Środkowego wymagają aktywizacji. Jest to, między innymi, konsekwencją występowania w przeszłości, na tych terenach, państwowych gospodarstw rolnych. Ich upadek i likwidacja przyczyniły się do pojawienia się wielu poważnych problemów społeczno-gospodarczych, wśród których najbardziej dotkliwie jest odczuwane duże bezrobocie. Szansą dla tych obszarów jest wielowymiarowa aktywizacja. Stąd główny cel podjętych badań sprowadza się do określenia poziomu pozaprzyrodniczych uwarunkowań renty położenia obszarów wiejskich Pomorza Środkowego.

Renta położenia to w zasadzie bliżej niesprecyzowany termin z pogranicza języka potocznego. Identyfikacja zjawisk z zakresu renty położenia danej jednostki wymaga szczegółowej diagnozy warunków społeczno-gospodarczych, zarówno samej jednostki badanej, jak i jej najbliższego otoczenia. Korzyści z niej płynące nie zawsze są oczywiste, ani pewne, jednak godne uwagi i rozpatrzenia.

Rentę położenia można określić jako potencjalne mniej lub bardziej wymierne korzyści płynące z usytuowania danej jednostki (np. gminy). Jest to swego rodzaju premia atrakcyjnego umiejscowienia. Atrakcyjność lokalizacji przejawia się na różne sposoby. Najogólniej zjawiska te można podzielić na warunki przyrodnicze oraz pozaprzyrodnicze.

Wśród czynników pozaprzyrodniczych najbardziej istotne są ogniwa systemu osadniczego, takie jak sąsiedztwo miast, a także bliskość węzłów komunikacyjnych. Wszystkie pozostałe elementy mają charakter wtórny w stosunku do dwóch wymienionych.

Ośrodek miejski może stać się czynnikiem aktywizującym obszary wiejskie. Zgodnie z Domańskim [2005] i Heffnerem [2002] istotne znaczenie ma wielkość miasta (potencjał grawitacyjny), z którym jest powiązane zaplecze wiejskie, a także bezpośredniość kontaktu. Im większy ośrodek miejski znajduje się w bezpośrednim sąsiedztwie gminy wiejskiej, tym są korzystniejsze możliwości rozwoju i wzrostu aktywności społeczno-gospodarczej mieszkańców wsi.

Rosner [2005] podkreśla, że przestrzenny charakter obszarów wiejskich powoduje wiele problemów związanych z szeroko rozumianą dostępnością, przy czym różny jest wymiar dostępności. W skali mikro jest to dostęp do pól, sąsiednich wsi, a także obiektów infrastruktury o charakterze punktowym. W skali lokalnej lub ponadlokalnej jest to dostęp do rynków i zaplecza najbliższego ośrodka miejskiego. Natomiast w większej skali oznacza to dostęp do ośrodków subregionalnych i regionalnych, a także ważnych węzłów komunikacyjnych.

Istotnym elementem współczesnej gospodarki są granice. Zgodnie z Domańskim [2005], granice wywierają wieloraki wpływ na stosunki nie tylko międzykrajowe, lecz także międzyregionalne. Rozgraniczają zasoby naturalne, a niejednokrotnie działają jak filtr, redukując wiele interakcji między regionami. Dlatego też położenie przy granicy, czy też wzdłuż granic oddzielających sąsiadujące ze sobą kraje, może okazać się korzystne.

ZAKRES, MATERIAŁ I METODYKA BADAŃ

Badaniami objęto 65 gmin (wiejskich i miejsko-wiejskich z wyłączeniem miast) Pomorza Środkowego (obszar zbliżony do tego, jaki zajmowały niegdyś województwa koszalińskie i słupskie).

Do badań posłużono się danymi liczbowymi dostępnymi w Banku Danych Regionalnych GUS dla modułu gminnego.

Do oznaczenia poziomu pozaprzyrodniczych uwarunkowań renty położenia wykorzystano miernik syntetyczny, skonstruowany na podstawie trzech cech prostych, jak:

- wskaźnik położenia względem miast,
- wskaźnik położenia względem drogowych węzłów komunikacyjnych,
- wskaźnik położenia w przestrzeni geopolitycznej.

Miernik syntetyczny charakteryzuje właściwość bezpośrednio niemierzalną i jest funkcją rzeczywistą cech prostych. Cecha prosta dodatkowo skorelowana z cechą syntetyczną to stymulanta, związana ujemnie, to destymulanta, natomiast cecha bez istotnej korelacji z cechą syntetyczną to nominanta. Konstrukcję miernika syntetycznego sprostowano do trzech zasadniczych etapów, to jest: do wyboru zbioru cech diagnostycznych i ustaleniu ich wartości, normalizacji tych wartości oraz wyznaczenia wartości miernika [Wysocki i Lira 2003].

O wyborze cech diagnostycznych zdecydowały zarówno przesłanki merytoryczne, jak i statystyczne. Stąd wybierano zmienne możliwie pełnie charakteryzujące badane jednostki w odniesieniu do danego zjawiska, a przy tym tworzące zespół jak najmniej liczny. Ponadto przeanalizowano elementy diagonalne macierzy odwrotnej¹ do macierzy korelacji oraz wartości współczynnika zmienności dla poszczególnych cech diagnostycznych. W obliczeniach elementy diagonalne macierzy odwrotnej wobec macierzy korelacji nie przekroczyły wartości 10, a wartości współczynnika zmienności cech diagnostycznych okazały się większe niż 10%. Wyeliminowano zatem zmienne powielające te same informacje oraz nie wnoszące istotnych informacji do badania.

W zakresie normalizacji danych zastosowano tzw. unitaryzację, umożliwiającą przekształcenie wszystkich cech do postaci stymulant z jednoczesnym sprowadzeniem ich wartości do porównywalności, co odbywa się według następujących formuł:

$$\text{Stymulanty: } z_{ij} = \frac{x_{ij} - \min_i \{x_{ij}\}}{\max_i \{x_{ij}\} - \min_i \{x_{ij}\}}$$

$$\text{Destymulanty: } z_{ij} = \frac{\max_i \{x_{ij}\} - x_{ij}}{\max_i \{x_{ij}\} - \min_i \{x_{ij}\}}$$

Wartości cechy syntetycznej wyznaczono metodą bezwzorcową, sprowadzającą się do uśrednienia znormalizowanych wartości cech prostych:

$$q_i^{(1)} = \frac{\sum_{j=1}^m z_{ij}}{m} \quad (i = 1, 2, \dots, n)$$

Następnie, na podstawie wartości syntetycznego miernika, jego średniej arytmetycznej oraz odchylenia standardowego, podzielono jednostki analizowanej zbiorowości na cztery klasy o różnym poziomie badanego zjawiska:

- klasa I – poziom wysoki,
- klasa II – poziom powyżej przeciętnego,
- klasa III – poziom poniżej przeciętnego,
- klasa IV – poziom niski.

SĄSIEDZTWO MIAST

Sieć osadniczą Pomorza Środkowego tworzy 29 miast (tab. 1) oraz ponad 2,2 tysiąca miejscowości wiejskich. Ośrodki miejskie Pomorza Środkowego są zróżnicowane zarówno pod względem wielkości, jak i statusu. Przeważają ośrodki miejskie w gminach miejsko-wiejskich, których jest 17. Kolejną grupę tworzą samodzielne miejskie jednostki administracyjne, w tym dwa miasta na prawach powiatu (Koszalin i Słupsk).

¹ Na podstawie analizy macierzy odwrotnej do macierzy korelacji można wyeliminować cechy silnie ze sobą skorelowane. Elementy diagonalne macierzy odwrotnej do macierzy korelacji znacznie większe od jedności świadczą o złym uwarunkowaniu numerycznym macierzy korelacji [Malina i Zeliaś 1997].

Tabela 1. Miasta Pomorza Środkowego
Table 1. Towns of Middle Pomerania

Miasto Town	Ludność (tys.) Population (thous.)	Miasto Town	Ludność (tys.) Population (thous.)
	2008		2008
Biały Bór	2,2	Drawsko Pomorskie	11,4
Polanów	3,0	Sławno	13,1
Łeba	3,7	Złocieniec	13,2
Kępice	3,8	Darłowo	14,1
Barwice	3,8	Człuchów	14,4
Kalisz Pomorski	4,1	Świdwin	15,6
Bobolice	4,4	Ustka	16,1
Borne Sulinowo	4,6	Bytów	16,7
Debrzno	5,4	Białogard	24,4
Karlino	5,8	Lębork	34,7
Czarne	6,0	Szczecinek	38,2
Sianów	6,6	Kołobrzeg	44,9
Czaplinek	6,9	Słupsk	97,3
Połczyn-Zdrój	8,5	Koszalin	107,1
Miastko	10,9		

Źródło: Bank Danych Regionalnych GUS.
Source: GUS data.

Wielkość miast wyznaczona liczbą mieszkańców w 2008 roku kształtowała się pomiędzy 2,2 tys. w Białym Borze a 107,1 tys. mieszkańców w Koszalinie. Warto przy tym zaznaczyć, że liczną grupę stanowiły miasta małe, poniżej 10 tys. mieszkańców.

Zgodnie z danymi zawartymi w tabeli 1 liczba ludności w miastach Pomorza Środkowego wykazuje tendencję spadkową². Wraz z nasilającą się depopulacją powoli spada również ranga ośrodków miejskich. W odniesieniu do sąsiadujących z miastami obszarów wiejskich zjawisko to należy uznać za negatywne.

We wskaźniku położenia względem miast jako czynnik różnicujący poszczególne jednostki badawcze przyjęto bezpośrednie sąsiedztwo z miastem oraz wielkość ośrodka miejskiego – zgodnie z założeniem, że w gminach miejsko-wiejskich stopień integracji pomiędzy miastem a obszarem wiejskim jest większy³. Wskaźnik ma charakter punk-

² Wyjątek stanowi Borne Sulinowo, gdzie do 1992 roku mieścił się tu duży kompleks militarny z dobrze strzeżoną bazą. Dopiero od połowy 1993 roku rozpoczął się proces zasiedlania oraz zagospodarowywania tego terenu.

³ W przypadku, gdy badana jednostka graniczy z więcej niż jednym miastem – uwzględniono większy ośrodek.

towy i stanowi modyfikację miernika opracowanego przez Heffnera [2002]. Kryteria podziału jednostek badawczych przedstawiono w tabeli 2.

Tabela 2. Kryteria delimitacji badanych jednostek z uwagi na położenie względem miast
Table 2. Delimitation criteria of the indicator of town location

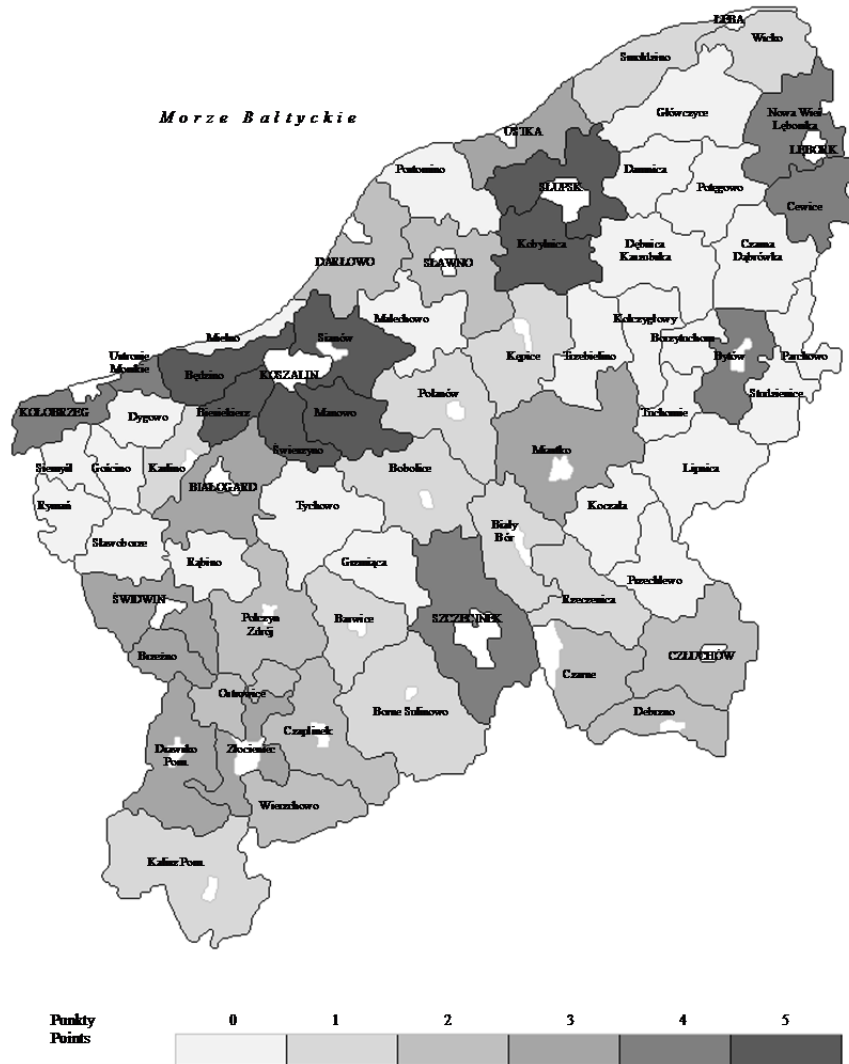
Typ gminy Communes type	Wielkość miasta sąsiadującego (liczba mieszkańców, tys.) Size of adjacent town (populations, thous.)	Punkty Points
Miejsko-wiejska Urban-rural	poniżej 5 under 5	1
Wiejska Rural	poniżej 10 under 10	
Miejsko-wiejska Urban-rural	5-10	2
Wiejska Rural	10-15	
Miejsko-wiejska Urban-rural	10-15	3
Wiejska Rural	15-30	
Miejsko-wiejska Urban-rural	15-30	4
Wiejska Rural	30-50	
Wiejska lub miejsko-wiejska Rural or urban-rural	powyżej 50 more than 50	5

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Heffner [2002].
Source: own survey based on: Heffner [2002].

Zgodnie z przyjętymi kryteriami, w najkorzystniejszej sytuacji znalazły się obszary wiejskie zlokalizowane wokół największych miast regionu – Koszalina i Słupska, a także Kołobrzegu, Lęborka i Szczecinka (rys. 1).

Bezpośrednie sąsiedztwo większych ośrodków miejskich zapewnia dostęp do licznych obiektów i instytucji w zakresie infrastruktury społecznej, do szerszego rynku zbytu i pracy. Ponadto pomiędzy obszarami wiejskimi a większymi ośrodkami miejskimi zachodzi interakcja dwustronna, czego przykładem są tzw. sypialnie miast tworzone na terenach podmiejskich.

W rozwoju obszarów wiejskich szczególnie ważne są małe ośrodki miejskie w gminach miejsko-wiejskich. Z uwagi na rozproszenie wiejskiej sieci osadniczej oraz koszty utrzymania niektóre obiekty i instytucje obsługujące ludność są lokowane właśnie w małych miastach, obejmując swym zasięgiem oddziaływania również pobliską ludność wiejską. Są to przede wszystkim zespoły szkół ponadgimnazjalnych, przychodnie i szpitale, obiekty sportowe, urzędy, banki.

Rys. 1. Rozkład przestrzenny wartości wskaźnika położenia obszarów wiejskich Pomorza Środkowego względem miast

Źródło: obliczono na podstawie tabeli 1 i 2.

Fig. 1. The indicator of town location in rural areas of Middle Pomerania

Source: own calculations based on Table 1 and 2.

BLISKOŚĆ DROGOWYCH WĘZŁÓW KOMUNIKACYJNYCH

Dostępność poszczególnych ogniw systemu osadniczego w wymiarze przestrzennym zapewniają szlaki komunikacyjne. Mogą one stanowić istotny czynnik aktywizują-

cy obszary wiejskie. Ogólnie drogi ze względu na zasięg i znaczenie można podzielić na międzynarodowe, krajowe, wojewódzkie, powiatowe oraz gminne. Podobnie jak w przypadku miast – im ważniejszy szlak komunikacyjny przecina terytorium gminy, tym bardziej korzystne jest jego oddziaływanie.

Klasyfikację obszarów wiejskich Pomorza Środkowego z uwzględnieniem odległości od węzłów komunikacyjnych przeprowadzono w oparciu o typy dróg transportu kołowego przebiegających i krzyżujących się (tworzących węzeł) na obszarze badanej jednostki. W przypadku kilku szlaków samochodowych, przechodzących przez badaną jednostkę, ale bez skrzyżowania (brak węzła), uwzględniano tylko jeden najważniejszy. We wskaźniku położenia względem węzłów komunikacyjnych uwzględniono drogi krajowe oraz wojewódzkie⁴. Kryteria podziału jednostek badawczych zawarto w tabeli 3.

Z uwagi na specyfikę badanego regionu przekształcono kryteria proponowane przez Heffnera [2002].

Tabela 3. Kryteria delimitacji badanych jednostek z uwagi na położenie względem drogowych węzłów komunikacyjnych

Table 3. Delimitation criteria of the indicator of road junctions

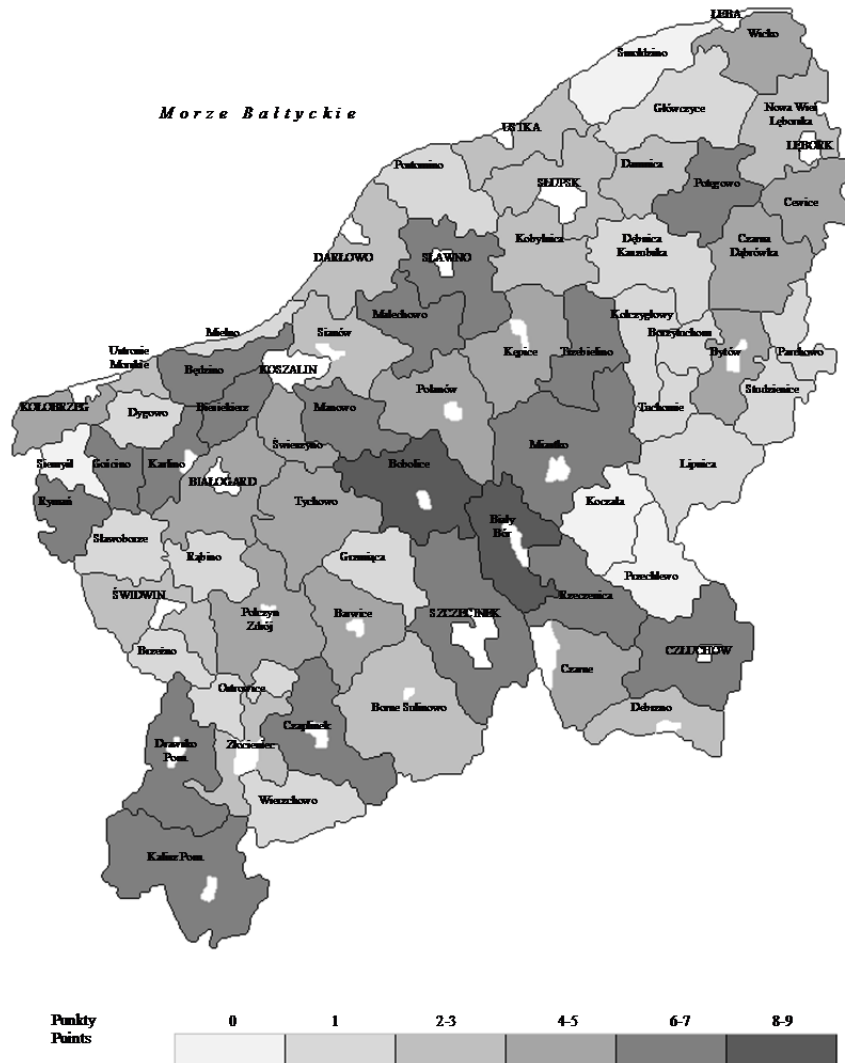
Typ węzła (rodzaj krzyżujących się dróg) Type of road junction		Liczba dróg Number of road	Punkty Points
Krajowa National	Krajowa National	więcej niż 2 more than 2	9
Krajowa National	Krajowa National	2	8
Krajowa National	Wojewódzka Regional	więcej niż 2 more than 2	7
Krajowa National	Wojewódzka Regional	2	6
Wojewódzka Regional	Wojewódzka Regional	więcej niż 2 more than 2	5
Wojewódzka Regional	Wojewódzka Regional	2	4
	Brak węzła No junction	więcej niż 2 more than 2	3
	Brak węzła No junction	1 lub 2, w tym krajowa 1 or 2, national	2
	Brak węzła No junction	1 lub 2 wojewódzkie 1 or 2 regional	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Heffner [2002].

Source: own survey based on: Heffner [2002].

⁴ Uwzględniono drogi wojewódzkie zgodnie z Zarządzeniem Nr 74 Generalnego Dyrektora Dróg Krajowych i Autostrad z dnia 2 grudnia 2008 r. w sprawie nadania numerów drogom wojewódzkim oraz drogi krajowe zgodnie z Zarządzeniem Nr 73 Generalnego Dyrektora Dróg Krajowych i Autostrad z dnia 2 grudnia 2008 r. w sprawie nadania numerów drogom krajowym [Zarządzenie... 2008 a, b].

Z rozkładu przestrzennego wartości wskaźnika położenia względem węzłów komunikacyjnych (rys. 2) wynika, że największe zagęszczenie dróg o znaczeniu krajowym ma miejsce w południowo-środkowej części regionu, w szczególności w gminach: Bobolice, Biały Bór, Szczecinek oraz Człuchów. Na północy są to gminy położone na trasie międzynarodowej, łączącej Berlin z Gdańskiem. Poza tym w znacznej części badanych jednostek ruchu kołowy odbywa się przede wszystkim drogami lokalnymi,

Rys. 2. Rozkład przestrzenny wartości wskaźnika położenia obszarów wiejskich Pomorza Środkowego względem drogowych węzłów komunikacyjnych
Źródło: obliczono na podstawie: tabeli 3, Zarządzenie... [2008 a, b].

Fig. 2. The Indicator of road junction location in rural areas of Middle Pomerania
Source: own calculations based on: Table 3, Zarządzenie... [2008 a, b].

o różnym i nie zawsze zadowalającym stanie nawierzchni. W najmniej korzystnej sytuacji są gminy i obszary wiejskie położone poza bezpośrednim zasięgiem ponadregionalnych szlaków komunikacyjnych. Są to jednostki, gdzie ludność ma do dyspozycji jedynie rzadziej uczęszczaną sieć dróg lokalnych. Warto przy tym zaznaczyć, że szlaki drogowe o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym zwykle łączą ze sobą większe miasta. Położenie w pobliżu takich dróg może zapobiegać marginalizacji obszarów wiejskich.

W stosunkowo najkorzystniejszej sytuacji znalazły się zatem obszary, na których krzyżują się drogi krajowe. Zaważyło znaczenie tych dróg w skali całego kraju oraz fakt, że węzeł dróg krajowych oznacza ruch w przynajmniej trzech różnych kierunkach oraz połączenie z dużymi aglomeracjami miejskimi. Kolejną grupę tworzą gminy i obszary wiejskie, na terytorium których przecinają się drogi krajowe z wojewódzkimi. Skrzyżowanie takie pełni podobną funkcję, jak węzeł dróg krajowych, ale o nieco mniejszym znaczeniu. Węzły szlaków wojewódzkich obejmują znaczny odsetek badanych jednostek Pomorza Środkowego. Wobec obszarów wiejskich pełnią istotną funkcję, tworząc sieć połączeń z mniejszymi miastami regionu.

Część badanych jednostek nie sąsiaduje z żadnym istotnym węzłem komunikacyjnym, jednak ich terytorium przecina szlak krajowy lub wojewódzki, zapewniając również ich dostępność na poziomie ponadregionalnym.

POŁOŻENIE W PRZESTRZENI GEOPOLITYCZNEJ

Położenie w przestrzeni geopolitycznej jest niezbędnym uzupełnieniem informacji zawartych we wskaźniku położenia względem drogowych węzłów komunikacyjnych. Kryteria delimitacji badanych jednostek pod względem położenia w przestrzeni geopolitycznej zawarto w tabeli 4.

Tabela 4. Kryteria delimitacji badanych jednostek z uwagi na położenie w przestrzeni geopolitycznej

Table 4. Delimitation criteria of the indicator of geopolitical space location

Odległość (km) – Distance (km)		Punkty – Points
Od zachodniej granicy From the western border	średnia odległość average distance	średnia odległość/100 average distance/100
Od polskich międzynarodowych portów morskich From the Polish international ports		
Od polskich międzynarodowych portów lotniczych From the Polish international airports		

Źródło: opracowanie własne.
Source: own survey.

Delimitacji obszarów wiejskich Pomorza Środkowego dokonano na podstawie odległości od zachodniej granicy państwa (dawne drogowe przejścia graniczne), odległości od międzynarodowych portów morskich⁵ oraz odległości od polskich portów lotni-

⁵ Wyodrębnionych na podstawie informacji zawartych w raporcie „Polskie porty morskie w 2009 r.” [Mateczak i Ołdakowski 2009].

czych, w których odbywa się regularny ruch międzynarodowy⁶. Uwzględniono najkrótszą możliwą odległość między wybranymi przejściami, portami i lotniskami a miejscowościami gminnymi.

Rys. 3. Rozkład przestrzenny wartości wskaźnika położenia obszarów wiejskich Pomorza Środkowego w przestrzeni geopolitycznej
Źródło: obliczono na podstawie: tabeli 4, Matczak i Ołdakowski [2009], Transport... [2009].

Fig. 3. The indicator of geopolitical space location in rural areas of Middle Pomerania
Source: own calculations based on: Table 4, Matczak and Ołdakowski [2009], Transport... [2009].

⁶ Wyodrębnionych na podstawie danych GUS [Transport... 2009].

Dane zamieszczone na rysunku 3 ukazują peryferyjne położenie centralnego pasa badanego regionu, a także korzystniejsze usytuowanie gmin w zachodniej części Pomorza Środkowego. Jest to związane z mniejszą odległością od granicy zachodniej, a także od Szczecina (gdzie jest zlokalizowany zarówno port morski, jak i lotniczy) i Świnoujścia. Najbardziej na wschód wysunięta część badanego regionu charakteryzuje się natomiast dogodnym położeniem w stosunku do Gdańska (również port morski i lotniczy) i Gdyni.

POZIOM POZAPRZYRODNICZYCH WARUNKÓW RENTY POŁOŻENIA OBSZARÓW WIEJSKICH POMORZA ŚRODKOWEGO – POMIAR SYNTETYCZNY

Poziom pozaprzyrodniczych uwarunkowań renty położenia został wyznaczony metodą bezwzorcową, z użyciem syntetycznego miernika. Podziału obszarów wiejskich Pomorza Środkowego dokonano uwzględniając trzy cechy:

- wskaźnik położenia względem miast,
- wskaźnik położenia względem drogowych węzłów komunikacyjnych,
- wskaźnik położenia w przestrzeni geopolitycznej.

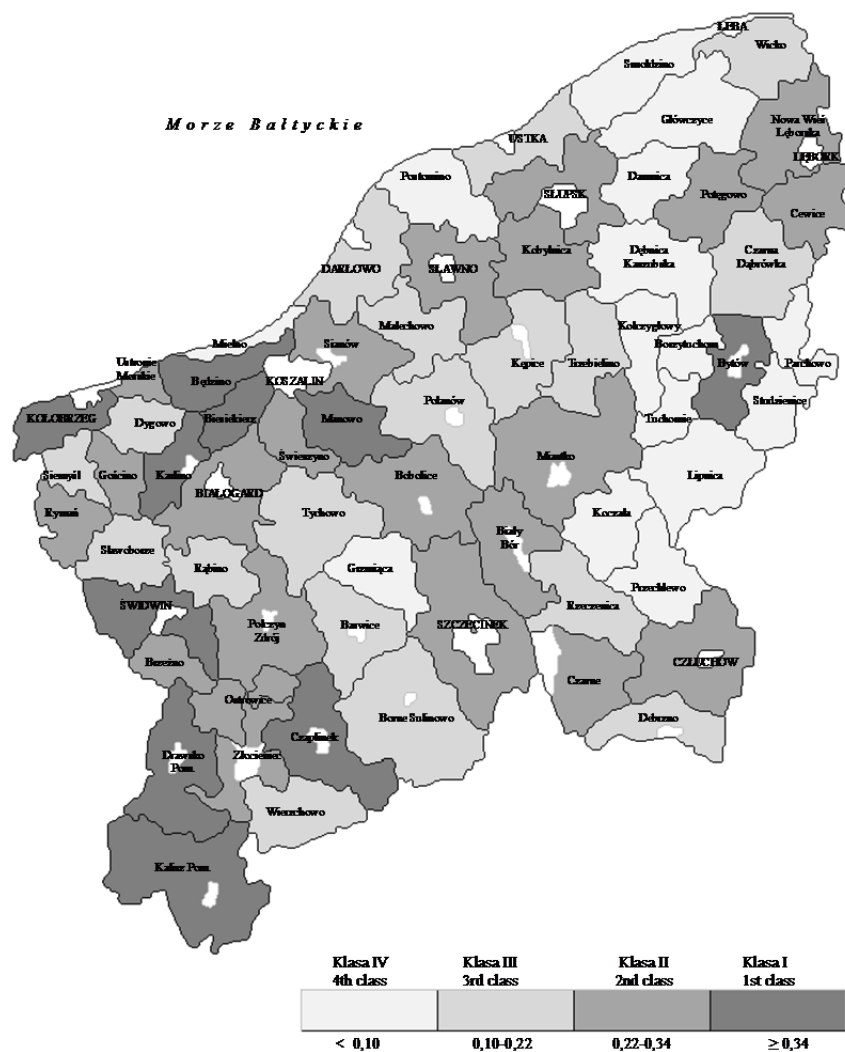
Spośród uwzględnionych cech badawczych jedynie wskaźnik położenia w przestrzeni geopolitycznej został potraktowany jako destymulanta. Pozostałe wskaźniki przyjęto jako stymulanty, wykazujące dodatni wpływ na rentę położenia. Badane jednostki podzielono na cztery klasy o różnym poziomie renty położenia (rys. 4). Natomiast w tabeli 5 zawarto średnie wartości wskaźników charakteryzujących poszczególne klasy oraz cały region.

Klasa I – o najwyższym poziomie badanego zjawiska – okazała się najmniej liczna, skupiając 10 badanych jednostek. Są to gminy i obszary wiejskie atrakcyjnie położone. Wszystkie uwzględnione zjawiska z zakresu pozaprzyrodniczych uwarunkowań renty położenia osiągnęły w tej klasie najkorzystniejsze wartości, znacznie lepsze od tych wyznaczonych dla całego regionu. W grupie tej znalazły się przede wszystkim gminy z zachodniego pasa regionu, zlokalizowane wokół miast. Spośród wschodniej części Pomorza Środkowego do I grupy zaklasyfikował się tylko obszar wiejski gminy Bytów. W klasie tej znalazła się tylko jedna gmina nadmorska – Kołobrzeg.

Klasa II okazała się najliczniejsza, skupiając 22 badane jednostki. Znalazły się tu gminy i obszary wiejskie zlokalizowane wokół miast, a także gminy nadmorskie. Cechy charakteryzujące pozaprzyrodnicze renty położenia osiągnęły w analizowanej grupie wartości korzystniejsze niż ogólnie w całym regionie. Są to obszary zlokalizowane wokół największych miast regionu – Koszalina, Słupska, Szczecinka, Lęborka i Białogardu, rozrzucone po całym badanym obszarze.

Klasa III skupiła 18 badanych jednostek. Wartości poszczególnych cech diagnostycznych okazały się dość niskie, niższe niż ogólnie w regionie.

Wreszcie w klasie IV – o bardzo niskim poziomie pozaprzyrodniczych uwarunkowań renty położenia – znalazło się 15 gmin wiejskich. Należy zaznaczyć, że wszystkie badane wskaźniki osiągnęły w tej klasie najmniej korzystne wartości. Badane jednostki są pozbawione sąsiedztwa miast, zlokalizowane przede wszystkim w centralno-wschodniej części Pomorza Środkowego. W tej grupie gmin potencjalnych możliwości rozwoju należy szukać w innych grupach czynników.

Rys. 4. Poziom pozaprzyrodniczych uwarunkowań renty położenia obszarów wiejskich Pomorza Środkowego

Źródło: obliczenia własne.

Fig. 4. The level of non – natural conditions in rural areas of Middle Pomerania

Source: own calculations.

Tabela 5. Wskaźniki charakteryzujące poziom pozaprzrodniczych uwarunkowań renty położenia obszarów wiejskich Pomorza Środkowego
 Table 5. Simple indicators of the level of the non-natural conditions in rural areas of Middle Pomerania

Wyszczególnienie Specification	Klasa I 1st class	Klasa II 2nd class	Klasa III 3rd class	Klasa IV 4th class	Ogółem Total
Liczba jednostek No of communes	10	22	18	15	65
Średnia wartość wskaźnika położenia względem miast (pkt.) Average value of the indicator of town location (points)	3,40	2,73	0,83	0,07	1,69
Średnia wartość wskaźnika położenia względem drogowych węzłów komunikacyjnych (pkt.) Average value of the indicator of road junction location (points)	5,90	4,59	3,28	0,87	3,57
Średnia wartość wskaźnika położenia w przestrzeni geopolitycznej (pkt.) Average value of the indicator of geopolitical space location (points)	1,31	1,44	1,51	1,59	1,48
Średnia wartość wskaźnika syntetycznego Average value of the synthetic indicator	0,39	0,29	0,17	0,06	0,22

Źródło: obliczenia własne.
 Source: own calculations.

WNIOSKI

1. Jednym z istotnych elementów determinujących możliwości rozwoju obszarów wiejskich Pomorza Środkowego są pozaprzrodnicze uwarunkowania renty położenia.

2. Z badań wynika, że obszary wiejskie Pomorza Środkowego charakteryzują się znacznym zróżnicowaniem ze względu na pozaprzrodnicze czynniki renty położenia, gdy rozkład przestrzenny jest nierównomierny.

3. Udział gmin o wysokim poziomie pozaprzrodniczych uwarunkowań stanowi 15% badanych gmin.

4. W grupie podmiotów o niskim i bardzo niskim poziomie rozwoju znalazła się ponad połowa badanych gmin.

LITERATURA

Mapy Google. 2010. <http://maps.google.pl/> [dostęp: marzec 2010].

Bank Danych Regionalnych GUS. 2010. http://www.stat.gov.pl/bdr_n/app/strona.indeks [dostęp: marzec 2010].

Domański R., 2005. Geografia ekonomiczna. Ujęcie dynamiczne. PWN, Warszawa.

- Heffner K., 2002. Czynniki osadnicze wpływające na potencjał rozwojowy obszarów wiejskich. W: Wiejskie obszary kumulacji barier rozwojowych. Red. M. Kłodziński. IRWiR PAN, Warszawa.
- Malina A., Zeliaś A., 1997. Taksonomiczna analiza przestrzennego zróżnicowania jakości życia ludności w Polsce w 1994 r. *Przegląd Statystyczny* 1, 44.
- Maczak M., Ołdakowski B., 2009. Polskie porty morskie w 2009 r. Raport Actia Consulting, Gdynia.
- Rosner A., 2005. Zróżnicowanie przestrzenne obszarów wiejskich w Polsce. W: Uwarunkowania i kierunki przemian społeczno-gospodarczych na obszarach wiejskich. Red. A. Rosner. IRWiR PAN, Warszawa.
- Transport i wyniki działalności w 2008 r. 2009. GUS, Warszawa.
- Wysocki F., Lira J., 2003. Statystyka opisowa. Wyd. AR, Poznań.
- Zarządzenie Nr 73 Generalnego Dyrektora Dróg Krajowych i Autostrad z dnia 2 grudnia 2008 r. w sprawie nadania numerów drogom krajowym. 2008 a. Dz. Urz. MI Nr 15, poz. 78.
- Zarządzeniem Nr 74 Generalnego Dyrektora Dróg Krajowych i Autostrad z dnia 2 grudnia 2008 r. w sprawie nadania numerów drogom wojewódzkim. 2008 b. Dz. Urz. MI Nr 15, poz. 79.

NON-NATURAL CONDITIONS OF DEVELOPMENT IN RURAL AREAS OF MIDDLE POMERANIA (SYNTHETIC MEASUREMENT)

Summary. The article presents non-natural conditions in rural areas of Middle Pomerania. The region was delimited into four different levels of natural conditions. The research was based on the synthetic indicator.

Key words: rent location, Middle Pomerania, rural area, classification

Zaakceptowano do druku – Accepted for print: 19.12.2010

Do cytowania – For citation: Bartkowiak N., Ossowska L., 2010. Poziom pozaprzyrodniczych uwarunkowań renty położenia obszarów wiejskich Pomorza Środkowego. J. Agribus. Rural Dev. 4(18), 15-28.